

הלכות תפלין סימן כה

בהם תחלה (ד) *ויצטרף להניחם (ה) קדם השלית כדי שלא יעבר על המצוה: הגה מיהו אם תפלין מזמנים בידו (ו) ואין לו ציצית, (ז) אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפלין, וכשמביאים טלית מעטפו (דברי עצמו): **ב** *מי שהוא זהיר בטלית קטן: **לכשנו וניח תפלין (ח) בביתו, וילך לבוש בציצית ומכתה בתפלין לבית הכנסת (ט) ויש יתעטף (י) (ב) בטלית גדול:** הגה והעולם נהגו (י) להתעטף אף בטלית גדול קדם (יא) ולברך עליו, ואחר כך מניח תפלין והולך לבית הכנסת: **ג** 'הרא"ש היה מסדר הכרכות עד 'עוטר ישראל בתפארה', (יב) ואז היה מניח תפלין (יג) ומברך 'עוטר ישראל בתפארה': **ד** 'צריך שהיה תפלין עליו (יד) בשעת קריאת שמע ותפלה: ה' (טו) יכונן בהנחתם, שצננו

ג זור קרשה ואחטון
ד טור ה קריאת ייד
ו ר יתה שם ח

שערי תשובה

(3) **בטלית גדולה**, עב"ט. וכבר"י כתב בשם תשו' מהר"י מולכו כ"י מי שתיה מנה בכיסו טלית של חל ותפלין, וטלית של שבת היה למעלה מכל, אם יכול להעביר על של שבת ורקח של חל? והביא מתוספות דיוקא דף ג' רלא שיק' אין מעבירין כו' אלא כי כפי למעבר פרוהו, ושוב דחה זאת; והבר"י כתב ללמד מדברי המגן אברהם אלו

באור הלכה

בה משום חשש דמעבר על המצוה, אבל כל זה אין שיק' לדעת, דהא לדעת המחבר דמסתין קוטה וכן פסקו כמעט כל האחרונים ונחלבו והביח' ותשו' והשגת' א"ס והארצות החיים, דלא כמגן אברהם] אין חלוק בזה, שהוא סובר דאפלו אם התפלין מניח בתוך כיסן שיק' בזה אין מעבירין. וכאמת פשוט הוא לעניות דעתי דגם המגן אברהם מודה בזה וירא להפרי' מגדים, דעד כאן לא קשרי המגן אברהם אלא היא שהתפלל מנחין בכיסו ענין שלא נגע בתו כלל בידו רק עליו' כיס, ואי אפשר להניח עליו' כיס, מה שאין כן בזה שהם ממש בידו, או שלפי הושת' דו הם מזמנין לפני תחלה, מה יועיל במה שהם עדין בתוך הכיס. ויראה לךרבינו ממה שכתב המגן אברהם בעצמו לקמן בסימן כח ס"ק ד, דמה שכתב המחבר "ועליו של ד" פרושו שיתנו קצת לצד מעלה, הרי דצריך לתנו לצד מעלה כדי שישמע בהם תחלה, ולהפרי' מגדים אין צורך לזה רק שימנ' סימן בכריכות הרצועות כדי שיבחינ' בהם בניגיתו כס איזו שלי'ד ואיזו שלי'ראש ולא יוציא השלי'ראש תחלה מהתיק, וכמו שכתב במשפצות' זהב אות י'. ויש לנשב לדידה, וכנתת השל'דן צורך כדי שלא ישפח ויוציא השלי'ראש ממתיק, ודחק, ואולי זהו פנות הפרי'מגדים בעצמו מה שנשאר בצורך עיני מלקטן סימן כח סק"ד כמגן אברהם. ואולם כל זה אין נפקא מינה לדעת לירדן דמסקינן בלאו הכי דלא כמגן אברהם אפלו אם הם מנחין בתוך כיסן. מיוצא מברכני, דאם הושת' דו בתוך כיס השלית ופגע קדם בהתפלין, מחיב להוציאן קדם ולהניחן משום אין מעבירין על המצוה; וכן לענין תפלין יש לו לזהר לבתחלה להיות מנה השלי'ד קצת לצד מעלה ולא בשוה ממש, כדי שלא לפגע בתוך הכיס בהשלי'ראש ברישא, כדי שלא יעבר על הדין דאין מעבירין: * **ויצטרף להניחם**, באזוהי יש לענין, אם פשט השלית ותפלין רק לפי שעה ודעתו להחזירם תוך, דמסקינן לקמן דאין צורך לתור ולברך, ואחר כך בעת לבושה נדמנן לו התפלין מקדם, אם מחיב להניחן תחלה, דאולי כיון דלא הושת' דעתו אפשר כאלו הוא עומק עדין בהמפצה; ופשטינא כיון שהש' ותכרך דאין לחלק בזה, מהא דיוקא ל"ג ע"ב בתוספות ד"ה עבודי, מפורש רבנו אליהו שמופיש מימרא דרבא לענין משמושו, דחביב למשמש בשלי'ד בתחלה מחמת אין מעבירין, אף ודענין משמושו קמא לן דאין לברך על המשמוש כי לו נסתכל עדין מהמצוה, וכל שכן בענינו. ואין לומר דשם קאי לפי דעת דגמרא דבומנס' היו מברכין על המשמוש, זה אינו, דבעל המימרא דשם הוא רבא, ורבא בעצמו סבירא לה בספ' מ"ו ע"א דאין לברך על המשמוש. ואין לומר דרבנו אליהו יסבר מנו שריוצה' הבית'יוסף בסוף הסימן לאמר לדעת הרמב"ם דלהכי השמיט הרמב"ם האי דיעא דמשמוש דסבירא לה דדוקא אם נסתלקו ממקומן ורוצה' להתוודע' דזה הוא הנחה מתירש ממש, ולא פליגי כלל רבא ורבנן דבי ר"א ע"ש שם, דזה אינו, דעלי'קרתה רבנו אליהו לא סבירא לה כן, דאם-כן ישאר קשת התוספות במקומה כמו שנקמט' על רש"י, דלמה צורך רבא לאמר שעת מנה מדריש לקיש, והלא מקרא נפקא: מתחלה וקשרתם והדר ולטפסת; אלא ודאי דלרבנו אליהו על כרחי' דרבא סבירא לה דזה לא מקרי הנחה, או דהרבנו אליהו סבירא לה דמשמוש מקרי אפלו לא נסתלקו ממנו וכאידך פוסקים, ואפלו הכי סבירא לה לרבא דשיק' בזה אין מעבירין; ואלו ודאי דכרתבינן דאין לחלק בזה: * מי שאורא וזהו יודי' רבוי, ורצה לומר, כי קחוב בושה לילך שפעתה לילך מפתח ביתו בציצית

באר היטב

(3) **בטלית גדולה**, ואפלו בא לידו השלית קדם שהניח תפלין א"צ להתעטף בו בביתו, כיון שאין דעתו ללבוש כאן, מ"א. וענין הרב"ז סימן לו. כתב בתשובת מהר"ם מלובלין סימן ל"ז: אחר נקשר עצמו בקנס לילך לתהלים קדם אור הבקר, וצפה ורצה לחזור בו מפני שאינו יכול לילך לבכה"כ

משנה ברורה

(ד) **ויצטרף להניחם**, נראה לי פשוט דאם מתפלל בביתו ורוצה להניח טלית ותפלין, ובתוך חדר שלפניו מנה תפלין ובתוך חדר אחר מנה השלית, צריך להניח תפלין ברישא כדי שלא יעבר על המצוה, אחר דהתפלין מזמנין לפניו תחלה, ואף שלא נטל עדין התפלין בידו ויראה מהא דיוקא לג ע"ב בגמרא וכי ע"ל להיכל וכי ע"ן שם: (ה) **קדם השלית**, ואם עבר והניחם מידו ונטל השלית, (ו) שוב אסור לעקוב ולטל התפלין: (ו) **ואין לו ציצית**, אפלו הוא הולך בלי ד' קנפות וכל שכן לפי מנהגנו דכל אחד זהיר בטלית קטן: (ז) **אין צריך**, מפני שאין משהין את המצוה, (י) **אף-על-פי שיש לומר שישעשה אחר-כך יותר מן המכתה, מצוה בשעתה חביבא¹¹**; וכן (י) בתדיר ושאנו תדיר דקמא לן דתדיר קודם, אם אין התדיר לפנינו אין צורך להמתין: **ב (ח) בביתו**, כדי שיצא (ח) מפתח ביתו בציצית ותפלין, וכמו שהביא הבית'יוסף והדרכ"י משה בשם הזהר ע"ן שם שהוא ענין גדול¹². ואם יודע שילך דרך מבואות המטנפות¹³ או שמצויין נקרים ברחוב, (ט) יניחם בחצר בית הכנסת, ואם (י) אי אפשר יניחם בביתו ויכסם בכובע או בידו¹⁴. וענין (יא) באחרונים שכתבו, במשכים קדם אור הבקר וקא לבית הכנסת, לא שיק' אקורת החרה, דצדין לא מטי זמן חיובא. ומכל מקום כשיאזר היום יותר טוב שיצא לחצר בית הכנסת וילבש'ש שם ויגנס אחר-כך לבית הכנסת: (ט) **וישם יתעטף**, ואף-על-פי (יב) שבא השלית גדול לידו קדם שהניח התפלין, אין צורך להתעטף בו בביתו, כיון שאין דעתו ללבוש כאן¹⁵: (י) **להתעטף**, ובקמ"ס שמוצויין נקרים ברחוב (יג) יתעטף בחצר בית הכנסת אם אפשר לו: (יא) **ולברך עליו**, פרוש, ברכת 'להתעטף', וכיון לפטר בכרכה זו גם השלית קטן, ויבדלעיל בסימן ח סעיף י', ע"ן שם במשנה ברורה סעיף קטן כד: **ג (יב) ואז היה וכי'**, כדי לתן שבח והודאה בכרכה זו גם על התפלין שנקראין פאר, שצאמר "פארך חבוש עליך", וקאי על תפלין שהן פאר לישראל, כמו שצאמר "וראו כל עמי הארץ וגו' ויראו מפני", ודרשינן אלו תפלין שבראש: (יג) **ומברך עוטר וכי'**, ובארצות-החיים כתב: לא ראיתי שנוהגין כן, רק מניחין תפלין קדם ברכת השחר או אחר-כך, כל אחד לפי מנהגו, רק ראיתי מדקדקים למשמש בתפלין של יד ושל ראש בשעה שמברך ברכה זו: **ד (יד) בשעת קריאת שמע ותפלה**, ורצה לומר, לכל הפחות בשעת קריאת שמע ותפלה, ויבדלקמן בסימן לו סעיף ב. ואמרנן בגמרא: כל הקורא קריאת שמע בלי תפלין¹⁶ הרי הוא כאלו מעיד עדות שקר בעצמו¹⁷, ופרשו בתוספות, לפי שאומר "אקשרתם לאות" וגו' ואין קושרתם¹⁸; ואף שבדיעבד יצא ידי קריאת שמע, מכל מקום

יש לו עברה מצד אחר, שמוקרא על עצמו ורצה לקיים רצון השם יתברך, וזהו עדות שקר שמועיד על עצמו. ויש עוד פרוש אחר ע"ן בבלושו' וכתב בספר חרדים, דמנה' נלמדו כשאומר "ואהבת את ה'" וגו' יראה להקניס אהבת השם יתברך בלבד¹⁹, שלא יתנה כדובר שקר²⁰. ודע דלא אמרו כן אלא כשעושה כן במידו²¹, שמתעצל להניח תפלין קדם קריאת שמע, אבל מי שאין לו תפלין, או כשהוא בדרך וממתק קר רצוה' אינו יכול להניח תפלין, וכל כהאי גוונא, בודאי אין לו לאחר קריאת שמע בזמנה מחמת זה²²; לבוש בסימן נח והעמקתי שם את לשונו, ע"ן שם: ה' (טו) **יכונן**

שער הציזין

(ה) פשוט: (1) מגן אברהם; (2) פרי'מגדים; (3) מגן אברהם; (4) מגן אברהם; (5) ארצות-החיים; (6) אלהי רבה ופרי'מגדים וארצות-החיים; (7) מגן אברהם וארצות-החיים; (8) מגן אברהם

הלכות תפילין סימן כה

ביאורים ומוספים

29) ואפילו לסיורים שאין צורך בברכה זו, כתב הגרש"ז אייערבך (ש"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות ח) שאין המברך עובר על איסור ברכה לבטלה בשוגג, כיון שאין בזה ביווי כלפי שמיא, אלא אדרבה יש בכך משום ריבוי כבוד שמים.

30) ומי שהפסיק בדיבור מיד לאחר הברכה, כגון שענה עם הציבור לדבר שבקדושה וזכר שלא אמר 'ברוך' שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כתב הגרש"ז אייערבך (שיח הלכה אות מד והע' ה) שיאמר כן כל עוד עסוק הוא בהנחת התפילין, אולם לאחר שהסתלק מהנחת התפילין, שוב אין מקום לאמירה זו.

ומי ששמע קדיש מיד לאחר הברכה, ועליו לענות עם הציבור 'אמן' היא שמייה רבה, כתב הגרש"ז אייערבך (שם) שאפשר שיכוון בזה גם כנגד 'ברוך' שם כבוד מלכותו לולם ועד, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' שבועות ה"א): "לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה, ימחר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה, כיצד, אמר ה', אומר 'ברוך' הוא לעולם ועד" או 'גדול הוא ומהולל מאד' וכיוצא בזה", עכ"ל, ומסתבר שאמירת 'הא שמייה רבה' באופן זה, עולה לשני החיובים גם יחד.

[ביה"ל ד"ה וטוב]

ואין זה בכלל גורם נזק ש'אינה צריכה, דהא מנכח לעשות כן מפני ספקא דרינא³¹.

31) ומטעם זה כתב במשנ"ב לעיל (סי' ד ס"ק ל) לגבי מי שהיה נעור כל הלילה, שיעשה צרכיו או יטיל מים וישפשף, כדי שעל ידי זה יתחייב לכל הדעות בברכת 'על נטילת ידיים' ובברכת 'אשר יצר'. אמנם לגבי הישן בלילה בטלית, כתב במשנ"ב לעיל (סי' ח ס"ק מב) שלכתחילה אין נכון שכשיקום יפשטנה על דעת שלא ללבוש תיכף ובכך יתחייב בברכה על הטלית, כיון שלדעת הפוסקים הריהו גורם ברכה שאינה צריכה.

[ביה"ל ד"ה פגע]

כן פסק הש"י לקמן קיימן תרפד סעיף קטן ד, דלא קאבודרהם³² וכו', וכמו שכתב במעשה יב³³.

32) שכתב (הל' ברכות ד"ה כתב ה"ר גרשון) לענין קריאת התורה של ראש חודש טבת, שכיון שיש להקדים את הקריאה של ראש חודש לקריאה של חנוכה, אם טעה והתחיל לקרוא בשל חנוכה, צריך להפסיק ולקרוא בשל ראש חודש, והובאו דבריו ברמ"א לקמן (סי' תרפד ס"א). והביא האבודרהם ראייה לדבריו, ממה שקיימא לן לענין תפילין, שאם הקדים תפילין של ראש התפילין של יד לא יצא, וצריך להניחן כסדר מצותן, ועל כרחך שיש להפסיק את קיום המצוה כדי לעשות את המצוות כסדרן.

33) וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תכו ס"ב ד"ה במוצאי שבת) בשם הב"ח.

וכן לענין דין קדימת ציצית לתפילין, כתב הרמ"א לעיל (ס"א) שאם היו התפילין מזומנות בידו ואין בידו ציצית, אינו צריך להמתין עד שתודמן לו ציצית, אלא מניח את התפילין ולכשיביאו לו ציצית ילבשנה. ובטעם הברך כתב המשנ"ב שם (ס"ק ז), שאין משהיה את המצוה, שאף על פי שיעשה אחר כך את המצוה באופן היותר מובהר, מ"מ מצוה בשעתה חביבה, וראה מה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה מי שהוא זהיר]

וקל"ש'ן אם ירצה להמעיט גם בטלית-גדול בביתו²³.

23) היינו, שגם לדעת השו"ע עדיף שיתעטף בטלית גדול בביתו, אפילו אם הוא זהיר בטלית קטן. וזה שלא כדעת השו"ע הרב (סעיף ה-ו) שכתב שכיון שיש אומרים שיש להקדים תפילין לציצית, לכן ילבש את הטלית קטן בביתו ויניח תפילין, ובטלית גדול יתעטף בבית הכנסת, כדי שיצא ידי חובת כל הדעות.

[משנ"ב ס"ק טו]

עקר המצוה וקיימה תלויה בפננה ש'יכון בפשעת קיום המצוה²⁴ וכו', אפילו אם לא פנו רק לשם מצוה בלבד נצא²⁵.

24) וכפי שביאר לעיל (סי' ח ס"ק יט), שאף שבכל המצוות די שיכוון שעושה לשם ה' שצויה לעשותה ויצא גם למאן דאמר מצות צריכות כוונה, כמבואר לקמן (סי' ס ס"ק ז), בתפילין יש לימוד מיוחד 'למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים' שיש לכוון את כוונת המצוה, וכן לגבי ציצית וסוכה יש פוסקים שמהם לומדים שיש לכוון בהן את כוונת המצוה.

25) ובדיעבד אם לא כיוון בפירוש בשעת עשיית המצוה לקיימה, כתב לקמן (שם ס"ק י) בשם החיי אדם, שאם מוכח לפי הענין שעשה כדי לקיים את המצוה יצא ידי חובה. והוסיף בביה"ל שם (סי' ד"ה וכן הלכה), שהוכחה זו היא גם על ידי אמירת הברכה או ההכנה למצוה. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק טז]

לקרות הארבע פ'שיות לאחר הנחת תפילין²⁶.

26) ומי שנוהג כן ולא קראן לאחר ההנחה, כתב המחזיק ברכה (קונטרס אחרון סי' לד אות ג) שיאמרן אחר 'עלינו לשבח' קודם שמסיר את התפילין.

[משנ"ב ס"ק טז]

משום חשש ספק ברכה לבטלה²⁷ וכו', סבירא לן להלכה נדעת רבנו תם²⁸, רק ל'נוקא דמל'תא להוציא עצמנו מידי קל פקפוק²⁹ נוהגין לומר 'קרן' שם כבוד מלכותו לעולם ועד³⁰.

27) ומי שהיה אנוס ולא נודמנו לו תפילין אלא לפני ברכת 'גאל ישראל', כתב לקמן (סי' סו ס"ק מז) שלא יפסיק באמירת 'ברוך' שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

ולענין ברכת התפילין כתב שם, שאם לא נודמנו לו תפילין אלא לפני ברכת 'גאל ישראל', יותר נכון שלא יברך אלא ברכת 'להניח תפילין', שהרי בלאו הכי הרבה פוסקים סוברים כן.

28) ולענין עניית אמן על ברכת 'על מצות תפילין', כתב הפמ"ג (א"א ס"ק י) שיש להסתפק בכך. ובביה"ל לקמן (סי' רטו ס"ד ד"ה אסור) כתב שאם אחד מברך כפי דעה שלא הודחה לגמרי מן הפוסקים אין איסור לענות עליה אמן. ומה שכתב במשנ"ב לקמן (סי' מז ס"ק יב) שלא יענה אמן אחר ברכת 'לעסוק בדברי תורה' מניין שספק אם היא שייכת לברכת 'והערב נא', ביאר הגר"ח קניבסקי (מאיר עוז סי' מז ס"ו אות ז) שטעמו הוא כדי שלא לגרום הפסק למברך, שיצטרך להמתין עד לאחר עניית האמן.

באר הגולה

לג

הלכות תפלין סימן כה

הקדושים-ברוך-הוא (טז) להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונספלות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעוליונים ובמתחונים לעשות בהם כרצונו, וישעבד להקדושים-ברוך-הוא הנשקמה שהיא במח וגם הלב שהוא עקר התאוות והמחשבות, ובזה יזכר הבורא וימעיט הנאותו. ויניח של יד (א) [ג] (יז) תחלה (יח) ויברך (ז) [ד] 'להניח (יט) תפלין' ואתר-ך יניח של ראש, ו'ולא יברך פי אם ברכה אחת לשתיהם: הגה ויש אומרים לברך על של ראש (כ) 'על מצות תפלין' אפלו לא הפסיק בניתוס (הרא"ש הלכות תפלין) [וכן פשוט המנהג בבני אשכנז שמברכין (ה) (ס) שתי ברכות. (כא) *וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (מהר"י בן חביב, אגור סימן לו): א ט"א (כב) *פגע בשל

שערי תשובה

באר היטב

שהביא הבאר היטב דה"ה בזה יכול להעביר על של שבת ולקח את של חל ע"ש. וכן כתב שולרעט האר"י ז"ל אף שהוא לבוש ט"ק יש ללבש גם שלית גדול קדם התפלין ע"ש: [ג] תחלה. עכ"ה. ומי שנוהג להניח של"יז מושב ושרי מעמד כדעת האר"י ז"ל, כתב בדרכי נעם שם ביון דלענון דינא נמי אין חובה לברך ברמת תפלין מעמד ולכן אינו רשאי להחמיר לברך מעמד, שלדעת המקבילים הנכון להיות מושב: [ד] להניח. עכ"ה. במג"א מתי מקרא דמצות ה' קרה, עין בהנהגת חוספה שכתב ונבשרה וחסף על הוריות מ"ש שם ברך לא וקשרות חנוך כ"י ס"א א ע"ש: [ה] שתי ברכות. עין בה"ט. וכתב במחזיקי ברכה: מי שעשה וברך על תפלין של יד על מצות תפלין יצא, ואם הוא מבני אשכנז אם נזכר קדם ההויג מברך להניח קדם ההויג ג"כ ועל של-יראש מברך על

בציצית ותפלין, הרשות בידו לחרו, ודמי לגרדי שגגות. וכ"ה בפנינות שמה"ט לא היה האר"י מ' ראשונים מפני שהם היו משכימים קדם אור הברך, והוא לא רצה לילך לבכה"כ בלא תפלין. ואל"ה ה"ל לצאת מבכה"כ שיאיר היום ויניח תפלין? ו'ל דאדקי והכי יגמר וקחל ברכות השחר, לכן מוטב לבטולי האי מקמי האי. וכתב המ"א ונ"ל דצריך התרה. ועין בתשובת נחלת שבעה סי' ו (ובספר אליהו רבה מביא בשם כנה"ג דאפי' קשיש מבוזאת מטנפות יניחם בביתו ויכסה התפלין, וכן משמע בתשובת מ"ע סימן נט וכוה"פ ואתחנן ופי' שלח"ת): [ג] תחלה. עין הרמ"ע מפאנו סי' קב ובתשובת דרכינעם חלק א"ח סי' ג שהאר"י אם ברכות תפלין צריך להיות מעמד: [ד] להניח תפלין. הלמ"ד פגש, ל"ח. ו'על מצות: יש לברך הג"י בפת"ח, ל"ח אות נה וכ"ה מה"א.

אבל ה"ש"ז כתב בשם אחייו הר"י הלוי שיאמר הג"י בחולס לשון רבים דהוי תרי מצות דקאי אפרוניהו על של-יראש ושל-יד, דאימא בש"ס תפלה של-יד אינה מעבכת של-יראש ושל-יראש אינה מעבכת של-יד, מוכח מזה דב' מצות הם, דאי הוי מצוה א' הוי מעבכות זו את זו ודקתן בני ציצית ד' ציצית מעבכות זה את זה מפני שהם מצוה אחת, למדון מזה גפ"י ציצית מברך 'מצות ציצית' בפתח מפני שזו מצוה אחת ובתפלין מברך 'מצות' בחולס שזו ב' מצות. ו"ה"ה נמי אם אין לו אלא של-יראש לבר יברך בפתח ע"ש: (ה) שתי ברכות. עין הלמ"ט ח"א סי' נד:

באר הלכה

משנה ברוכה

ותפלין, ועל-כן אם אינו נהיר בטלית קטן מברך עליה ויהי ללבש בביתו קדם התפלין השלית גדול, אבל אם הוא נהיר בטלית קטן יוכל לצאת אך על ידו השלית קטן, והשלית גדול יוכל ללבשו בביתו הנקטן, וכל-שכן אם יצוה להתעטף גם בטלית גדול בביתו²² ולכבאו הג"י ז"ל: * וטוב וכו'. עין בבאור הגר"א שפסק כהמחבר. ובהדושי ר' עקיבא איג"ר כתב עצה, ש'יכונן בעת ברכת התניח: אם תלכה כשיטת רש"י אני מכונן שלא לצאת בברכת התניח על השל-יראש, והי וזי כסח ויוכל לברך על של-יראש ונאין זה בכלל גורם ברכה שאינה צריכה, דקא מברך לעשות פן מפני ספקא דרמנא²³ ועוד ע"מם אחרים כמו שכתב בארצות-החיים: ויברך קדמו העלת תמיד וכפי מה שביאר הפרי-מגדים את דבריו, ובארצות-החיים משמע ג"סן שפסכים לעצה זו, אף בפר"מגדים ראיתי שפסכים על זה 'ואין לנהוג כן', ואולי טעמו כדי שלא ירגיל האדם את עצמו לפסוק אחר מנהגן של ישראל שנתחסד על-פי שיטות הרבה מהראשונים: * פגע וכו'. עין במשנה בתורה. וכן פסק הש"י לקמן בסימן תרפד סעיף קטן ד, דלא כבאב"ד²⁴ ה"ה²⁵, ודקתריקו תנאון ר' עקיבא איג"ר במדושי. וכן פסק הפר"מ מגדים, וכן מוכח לכאורה מדברי הגר"א שם בסוף סימן תרפד שם בסוף סעיף ג, שענין שם על דין הקמ"א משום דאין משגיחין בהקמה, ולא כתב טעם האבדוקהם בעצמו (שהוא במגיד אברהם שם). שמע מזה בהתפלין אם עבר והניח של-יראש אין צריך לסלקו. ובארצות-החיים ראיתי שמעבד לפסק באבדוקהם, משום דלכתחלה עשה עברה ועבר על מה שאמרו דכל שבין עיניך יהיו שמים, על-כן צריך עשה למקן ולהניח כד"ן. ולא נהי"א דהלא באמת קומא לן דהשל"י אינו מעבכ של-יראש, הרי דבעצם קים בזה השל-יראש ומתוון רק דלא קים המצוה בתקנה, ואין לומר דיסלק השל-יראש ויחזור ויניחו ויקים עתה בתקונו, זה אינו, דהלא בכל רגע ורגע שהוא נושא התפלין עליו הוא מקיים את מצות השם ונתברך, וכוונתו אין לנו לומר שישלם עשה המצוה ממנו כדי שיהיה פן יקיים יותר מן הסבחר. וגדולה מזה אמרו ביכמות לט ע"א דצריך הקטן ליבם ואין ממתנייס בגדול עד שיבאו מקדינת הים, אף דבוקא פתיב 'והיה הכבוד', משום דכל שהיו מצוה לא משהינו, אף דאם היינו ממתניין לא היינו מבטלין על-ידיהו העשה בידים רק בגדר שב ואל מעשה; וכל-שכן פאן שאין לנו לסלק המצוה בידים ממי שעושה אותה כדי שאמר-ך יקים מן הסבחר: ונה אין לסלק בין שהיה מקב"ה לשהיה מוטעם. וראייה לזה מקאן אברהם סעיף קטן ב: ואף שפשיא אחר-כך ראייה להפך והוא בסימן תכו ס"ב בהג"ה, ועין שם בבאור הגר"א בשם תרומות-הדין דחמלק בין שהיה דיבמות משום דהתם שאפשי לכו"א לדי' דחו: תדא, דגם על זה כבר נצטרפו הפוסקים בתשובותיהם (והוא בתשובת עה"ג סימן י"ב ובתשובת פ"ח חלק אה"ע סימן ט"ו ובכו"א לתשובת צ"צ סימן קצ"ח), ועוד, דשם הוא בגדר שב ואל מעשה, מה שאין פן הכא לעקר ממנו העשה בידים נראה כצ"ח על-כפיו מורים בזה: וגם ר"דעו הוא דהגר"א בעצמו הנהיג למהרש"א דהיינו למהר"י ולא להקמתיו, וכמו שכתב במשנה-רבה²⁶. על-כן נראה פשוט דהדין עם רבנו הש"י וכמו שכתב האלהי רבה דמאי דהוי תרי, וימחר

בהנחמתם. כתב הפ"ח בסימן ח טעם לזה, מדכתביב 'והנה לך האות על ירך וגו' למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך וגו'', וירדה פי עקר המצוה וקיומה תלויה בפנייה ש"יכונן בשעת קיום המצוה²⁷. וכתב הפרי-מגדים דמפל מקום בדיעבד אפלו אם לא פנן רק לשם מצוה בלבד יצא²⁸: (טז) להניח ארבע פרשיות. (יז) ויש נוהגים מלחמת זה לקרות הארבע פרשיות לאחור הנתת תפלין²⁹, הינו 'קדש' ו'היה כי יבאך', דשמעו והנה אש שמעו בלאו הכי קורין כל ישראל בשעת קריאת שמע; ובתפלין דרבננו קים יאמר כל הארבע פרשיות, ומנהג זה הוא [ארה"ח]: (יז) תחלה. (טז) דכתיב וקשרתם וגו' והדר יהיו לטטפת וגו': (יח) ויברך. רוצה לומר קדם ההויג ויברך: (יט) תפלין. הלמ"ד (טז) פגש: (כ) על מצות. בפת"ח תחת הני"ו שהוא לשון יחיד, ולא יאמר בחול"ם שהוא לשון רבים, שהרי לא נתקנה ברכה זו כי אם לתפלין של ראש בלבד, כמו שיתבאר בסימן כו וכן הכריעו (ח"י) רב האחרונים, דלא כט"ו: (כא) וטוב לומר. משום שיש ספק ברכה לבשלה³⁰, כמש"כ בסימן רו. ולא שהוא ספק גמור, דאם-כן אף יברך מספק ברכה לבשלה ויסימף על שאמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', אלא דאין בני אשכנז סבירין לן להלכה כדעת רבנו תום³¹, עין (יח) לרוחא דמלתא להוציא עצמנו מיד' כל שקפויק³² נוהגין לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'³³. ויזהר (ע"י) מאד שלא לומר 'ברוך שם' רק אחר שהיה השל-יראש על ראשו כראוי, דאם לא-כן יתה הפסק בין הברכה להנחה, ויהיה ברכה זו לבשלה בנדאי וצריך לחזר ולברך, והעולם נכשלין בזה: א (כב) פגע וכו'. ודוקא פגע

(ד) ב"ח ושל"ה: (טז) אחרונים: (ח"י) אליה רבה ונדרה-החיים וארצות-החיים עין שם שכתב בין בשם הרבה אחרונים, ועין בלבושי-שרד שהיכית ששט"ז בעצמו חולק גס"כ על אחי: (מ"ח) אלנה רבה: (יט) פורי-מגדים:

שער הציצין